

INDEX

SVMMARVM ET CAPITVM METAPHYSICÆ TEXTVALIS.

LIBRI I.

SVMMA I. *De natura & perfectione
Metaphysicæ.*

CAP. I. E ordine cognitionum,
& cognoscentium in
perfectione : & quali-
ter eius scientiæ digni-
tas ostenditur ex eius naturali appeti-
bilitate. pag 3

2. Exponitur scientiæ natura, & Metaphysi-
cæ dignitas probatur ex eius essentiali
speculatiuitate. 11

SVMMA II. *De causis, & principijs re-
rum secundum varias & repugnantes
inter se antiquorum opiniones.*

CAP. I. Causarum in modos diuisio, veterum-
que opiniones de causa materiali. 18

2. Veterum opiniones de causa efficiente. 23

3. Opiniones distinctionem à rebus auferen-
tium, & recitatarum opinionum epilo-
gatio. 32

4. Recitantur opiniones ponentium princi-
pia ab entibus separata, & ostenditur
qualiter antiqui Philosophi aliquantulum
quatuor genera causarum tetigerunt. 35

SVMMA III. *Antiquorum opiniones de
rerum causis, ac principijs, confutantur.*

CAP. I. Aduersus eos, qui vnum, & eos, qui
plura principia corporea omnium re-
rum statuebant. 42

2. Discutiuntur opiniones ponentium princi-
pia rerum incorporea. 47

3. Impugnantur fusè ponentes principia à
rebus separata, seu ideas. 49

LIBRI II.

SVMMA VNICA. *De speculatione
veritatis.*

CAP. I. Quomodo facilitas, & difficultas ac-
cidunt circa considerationem veritatis. 63

2. Cuius scientiæ sit speculari de veritate, &
an detur processus in infinitum in cau-
sis. 65

3. Modus acquirendi notitiam veritatis. 71

LIBRI III.

SVMMA I. *Dubitationes multæ
proponuntur.*

CAP. I. Ostendit causas dubitationis. 73

2. Dubitationes variæ ad hanc scientiam
spectantes proponuntur. 74

SVMMA II. *An vnus scientiæ sit spe-
culari omnia genera causarum.*

CAP. I. Disputantur difficultates de causa-
rum, principiorum, ac substantiarum
cognitione. 77

2. Examinantur quæstiones de generibus. 86

3. An ens & vnum sint rerum substantiæ. 99

4. An numerus & magnitudo sint substan-
tiæ, necne? 102

5. De ideis; & an principia sint in potentia,
vel actu, & an sint vniuersalia, vel sin-
gularia. 106

LIBRI IV.

SVMMA I. *De quibus habeat prima
Philosophia pertractare.*

CAP. I. Ens vt ens, & omnes eius partes à
primo Philosopho considerari. 109

2. Hanc scientiam considerare passiones en-
tis. 112

SVMMA II. *De principiorum
cognitione.*

CAP. I. Ad Philosophum pertinere conside-
rationem de omnibus communibus
principiis. 118

2. Contra dicentes posse idem esse, & non
esse. 122

3. Contra

Index Summarum

3. Contra ponentes contradictoria simul vera de eodem. 134
4. Contra sustinentes omnia apparentia esse vera. 143
5. Contra ponentes medium inter contradictoria. 145
6. Non omnia esse falsa, nec omnia vera. Item nec omnia quiescere; nec etiam omnia moueri. 148

LIBRI V.

SVMMA VNICA. Nonnullorum nominum multipliciter dictorum significationes distinguuntur.

CAP. I. De principio.	151
2. De causa.	153
3. De elemento.	158
4. De natura.	161
5. De necessario.	164
6. De vno.	166
7. De diuisione entis.	174
8. De substantia.	176
9. De eodem, diuerso, & differenti. Item de simili, & dissimili. Item de oppositis, & contrariis, & diuersis specie. 168. aliàs 178	168
10. De Priori, & Posteriori.	170
11. De potentia, & possibili.	173
12. De Quanto.	177
13. De Quali.	179
14. De Ad aliquid.	181
15. De Perfecto, termino, & secundum se.	185
16. De habitu, passione, priuatione, & Habere.	189
17. De Ex aliquo, & parte.	194
18. De toto, & multo, & genere.	196
19. De Falso.	201
20. De Accidente.	203

LIBRI VI.

SVMMA I. Declaratur de quo ente prima Philosophia consideret.

CAP. I. De differentia Physicæ à quibusdam aliis scientiis.	205
2. Differentia Physicæ ab aliis Theoricis, & modus considerandi, & definiendi Metaphysici.	208

SVMMA II. Declarantur quedam entis species, quæ ab hac scientia secluduntur.

CAP. I. Excluditur à consideratione huius scientiæ ens per accidens, secundum varias eius acceptiones.	210

2. Quomodo excluditur à consideratione huius scientiæ ens verum.	216

LIBRI VII.

SVMMA I. De substantia agendum esse, cum sit primum entium.

CAP. I. Substantiam multis modis esse primum omnium entium.	218
2. Probat variam primitatem substantiæ.	220

SVMMA II. De ipsa substantia tractatur.

CAP. I. Quot modis dicatur substantia, &c.	223
2. De substantia sensibili, & quod quid est.	227
3. Quomodo aliis à substantia competit definitio.	230
4. De definitione accidentium copulatarum.	232
5. In quibus quod quid est idem est cum eo, cuius est.	234
6. Entium alia natura, alia arte, alia casu, &c.	238
7. Non fieri per se formam, vel materiam, sed compositum ex vtrisque.	243
8. Non dari aliquam formam à singularibus separatam.	257
9. Aliqua ab arte, & casu fieri, alia non, &c.	259
10. An partes sint priores toto, & an earum rationes in totius ratione ponantur.	260
11. Quæ partes sint simul cum toto, & quæ non.	266
12. Quæ partes sunt speciei, & quæ non.	269
13. Quæ pacto ex partibus definitionis fiat vnum.	274
14. Vniuersalia Platonicè accepta substantias non esse.	278
15. Inconuenientia quæ sequuntur contra afferentes ideas substantias esse.	282
16. Substantiam componi ex partibus, quæ sunt in potentia. Item ens & vnum substantiam non esse.	287
17. Quid propriè substantiam dicere oporteat.	290

LIBRI VIII.

SVMMA VNICA. De principijs substantiarum sensibilium.

CAP. I. Substantiæ diuisio, & materiam substantiam esse.	295
2. Formam esse de substantia sensibilium.	297

3. Non

& Capitem.

3. Non formam, sed compositum per se generari, &c. 300
4. Quo pacto substantiæ numeri dici possunt. 303
5. Quomodo variæ sint materiæ variarum rerum. 305
6. Quæ causa est vt definitiones, & numeri vnum sint in rebus omnibus, & vnionis materiæ, & formæ. 309

LIBRI IX.

SVMMA I. *De potentia.*

- CAP. I. De diuisione entis in actum, & potentiam. 313
2. De diuisione potentiæ in rationalem, & irrationalem. 316
  3. Contra negantes potentiam, nisi cum res est in actu. 318
  4. Contra ponentes omnia esse possibile. 320
  5. Quomodo potentiæ ad actum reducuntur. 321

SVMMA II. *De Actu.*

- CAP. I. De diuisione actus, & vt aliquid est in potentia proximè, & remotè. 323
2. Actum priorem esse potentia duplici prioritate. 327
  3. Actum priorem esse potentia, perfectione; & de actione immanente & transcunte. 329
  4. Actum priorem esse potentia probatur ex comparatione ad corruptibilia. 331
  5. Actum priorem esse potentia, perfectione. 335
  6. Quo pacto ex veritate, & falsitate actus sit præstantior potentia. 336

LIBRI X.

SVMMA I. *De vno in se considerato.*

- CAP. I. Quatuor modi vnus explicantur. 340
2. Vnum habere rationem mensuræ, & mensuræ proprietates explicantur. 342
  3. An vnum sit rei substantia, ipsiusque ad ipsum ens comparatio. 347

SVMMA II. *De vno respectu multitudinis, & de contrarietatibus plurima.*

- CAP. I. De variis modis vnus, & multitudinis, & consequentibus ipsa. 350
2. Contrarietatem esse perfectam differentiam, & quomodo vnum vni contrariatur. 354

3. Contrarietatem dicere priuationem, & habitum, & omnem contrarietatem priuationem esse, non è contra. 356
4. Quo pacto *aquale magno*, & *paruo* opponatur. 359
5. Quo pacto *vnum* & *multa* opponantur. 362
6. Media contrariorum in eodem genere cum ipsis contrariis esse, ac ex ipsis componi. 365
7. Differentiam, seu diuersitatem secundum speciem contrarietatem esse. 368
8. Quæ contrarietas facit diuersitatem specificam, & quæ genericam. 370

LIBRI XI.

SVMMA I. *Dubitationes, de quibus in tertio libro habitus est sermo.*

- CAP. I. Mouentur dubitationes circa considerationem huius scientiæ, quæ sapientia dicitur. 375
2. Proponuntur dubitationes de iis, quæ in hac scientia considerari dicuntur. 379

SVMMA II. *Proponuntur ea, quæ ad huius scientiæ considerationem pertinent.*

- CAP. I. Hanc scientiam considerare de omni ente, vt ens est, & de principiis demonstrationis. 383
2. Quod circa primum principium non contingit falsum dicere. 387
  3. Soluuntur motiua ponentium contradictoria esse simul vera, &c. 390

SVMMA III. *Prime Philosophiæ ab alijs scientijs differentia; & ens per accidens à nulla scientia considerari.*

- CAP. I. Philosophiam primam ab alijs scientijs differre ex modo considerandi, & definiendi, & illarum diuisio. 395
2. Nullam scientiam agere de ente per accidens, nec de ente vero, neque de fortuna, & casu. 398

SVMMA IV. *De motu, eiusque diuisionibus, & infinito: & definitionibus aliquorum terminorum.*

- CAP. I. De motu, eiusque definitione. 402
2. De infinito, & an sit possibilis actu in magnitudine, vel multitudine. 406
  3. Motum per se distingui à motu per accidens, & secundum partem. Item, quot modis dicitur aliquid in aliud mutari, &

Index Summarum & Capitem.

- & in quo Prædicamento sit motus.
412
4. Quot modis dicatur immobile. 419

LIBRI XII.

SUMMA I. *De substantia.*

- CAP. I. De substantia speculationem esse oportere ex antiquorum etiam opinionibus. 421
2. Substantiarum triplex diuisio: & an in omnibus sensibilibus sit eadem materia. 422
3. Tria esse principia substantiarum sensibilem, & formas aliquas separabiles esse à materia, & quasdam non. 425
4. Non esse eadem principia substantiæ, & aliorum; & quæ principia eadem omnium, & quot. 428

SUMMA II. *De substantia immobili.*

- CAP. I. Dari substantiam aliquam immobilem, perpetuam, semperque actu existentem. Item actum esse priorem potentia. 433
2. Quomodo primum mouens mouet. Item, ipsum esse primum appetibilem, & motum cæli localem esse. 438

3. Primum mouens esse summè felix, viuens, perfectum, virtutis infinitæ, bonum. 441
4. Quot sint numero substantiæ immobiles, ac spheræ, quæ ab eis mouentur, quarum motus inuestigat. 445
5. Tot esse Intelligentias, quot cælos secundum Philosophum; cuius opinio comparatur, & accommodatur hac de re. 450
6. Examinantur nonnullæ dubitationes circa primi intellectus intellectiorem. 452

SUMMA III. *De bonitate, & natura vniuersi.*

- CAP. I. Primum mouens esse finem extrinsecum vniuersi. Refutantur diuersæ opiniones de rerum principiis. 456
2. Contra ponentes substantias separatas rerum principia. Item, ponentes eas connexas. 460

Conclusiones utilissima ex duodecim libris Metaphysicorum Aristotelis, quicquid in illis ab ipso resolutum est, mira comprehensione, & breuitate complectentes, à Doctore subtili collecta, in suis quaque libris per ordinem legi poterunt à pag. 465. & sequentibus vsque ad pag. 495. inclusiue.